

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΡΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ
Σταδίου 24, 105 64 Αθήνα
Τηλ. 210 331 2253 και 210 331 0022
FAX: 210 33 120 33. Email: itep@otenet.gr
URL: <http://www.itep.gr>

Αθήνα , 1 Ιουνίου 2005

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΑΓΟΡΑ ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1. Η εκπόνηση της παρούσας μελέτης υπαγορεύτηκε από δύο σημαντικούς λόγους. Ο πρώτος σχετίζεται με το γεγονός ότι η **Ρωσία** είναι μία **αναδυόμενη πηγή προέλευσης τουριστών** και ως εκ τούτου η Ελλάδα πρέπει να βιαστεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις εκείνες που θα της επιτρέψουν να αντλήσει ένα σημαντικό τμήμα από αυτόν τον αναμενόμενο ρωσικό τουρισμό. Ο δεύτερος σχετίζεται με το πρόβλημα της **άμβλυνσης της εποχικότητας του ελληνικού τουριστικού τομέα** καθώς οι Ρώσοι αναμένεται να πραγματοποιούν ταξίδια όχι μόνο το καλοκαίρι αλλά και τις υπόλοιπες εποχές του έτους με σκοπό τον τουρισμό πόλεων, την παραχείμαση, την άθληση, κ.τ.λ.
2. Στη μελέτη αναφέρονται οι παράγοντες που αναμένεται να ωθήσουν σε μια αναπτυξιακή πορεία τη ρωσική οικονομία και να φανούν οι προοπτικές της τουριστικής ζήτησης αφού ο εξωτερικός (αλλοδαπός) τουρισμός υποκινείται πρωτίστως από την οικονομική ανάπτυξη και το αποτέλεσμα αυτής είναι η άνοδος των εισοδημάτων πράγμα που αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα προσδιορισμού της τουριστικής ζήτησης σε όλες τις χώρες. Η υπάρχουσα **αναβλημένη τουριστική ζήτηση** που δεν ικανοποιήθηκε κατά το παρελθόν, αποτελεί ένα αξιοσημείωτο παράγοντα

- που θα επαυξήσει τη θετική επίδραση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας αυτής στον εξερχόμενο (αλλοδαπό) τουρισμό.
3. Πέραν από τους παράγοντες που επιδρούν θετικά στον τουρισμό, εξετάστηκαν και οι παράγοντες εκείνοι που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη του στη συγκεκριμένη χώρα. Ενδεικτικά αναφέρεται η δυσκολία εσωτερικών μετακινήσεων (ακόμη και κατά το θέρος), η απόκτηση βίζας από τις ελληνικές προξενικές αρχές στη Ρωσία και τέλος, η συνεχιζόμενη από το 2000 και εντεύθεν, μειωτική τάση του ρωσικού πληθυσμού. Τονίζονται ιδιαίτερα οι περιορισμένες δυνατότητες δραστηριοποίησης των ελληνικών προξενικών αρχών στη Ρωσία αλλά και οι απαιτήσεις τις οποίες έχει θέσει η συνθήκη Schengen για να ταξιδεύσει ένα άτομο από τη Ρωσία και τις άλλες ανατολικές χώρες προς μια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει υπογράψει τη σχετική συνθήκη, ως παράγοντες που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη του ρωσικού εξερχόμενου τουρισμού προς την Ελλάδα.
  4. Επισημαίνεται ότι μεγάλο πρόβλημα στην έρευνά μας παρουσιάστηκε από την ανυπαρξία στοιχείων για τον ακριβή προσδιορισμό του αριθμού των Ρώσων τουριστών που επισκέπτονται τις δυτικές ιδιαίτερα χώρες. Η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι πολλοί Ρώσοι που επιθυμούν να εύρουν απασχόληση στις δυτικές αναπτυγμένες οικονομίες, δηλώνουν κατά την έξοδό τους ότι εξέρχονται και αυτοί για «τουρισμό». Αυτό το γεγονός έχει αναγκάσει πολλές χώρες (π.χ. Γαλλία) να αναθεωρούν συνεχώς τα στοιχεία που αναφέρονται στις αφίξεις Ρώσων τουριστών, ιδιαίτερα εκείνων που αναφέρονται σε έτη προγενέστερα του 2000 καθώς τότε δεν ίσχυε η συνθήκη Schengen. Η δυσκολία αυτή μας στέρησε τη δυνατότητα να προβούμε σε προβλέψεις του μελλοντικού ρωσικού τουρισμού χρησιμοποιώντας τα σχετικά οικονομετρικά μοντέλα πρόβλεψης.
  5. Οι προβλέψεις μας, ως εκ της παραπάνω αναφερόμενης δυσκολίας, έγιναν χρησιμοποιώντας εισοδηματικές ελαστικότητες βραχυχρόνιου ορίζοντα, αλλά και αξιοποιώντας τα αποτελέσματα ερευνών που πραγματοποιήθηκαν για την τουριστική ζήτηση, από διάφορους ερευνητές

- για ένα μεγάλο αριθμό άλλων χωρών που δεν ανήκαν στο καθεστώς της κεντρικά κατευθυνόμενης οικονομίας. Πρέπει, συνεπώς, να γίνουν δεκτές με επιφυλάξεις και να έχουν μόνο ενδεικτική σημασία για την εξέλιξη της μελλοντικής τουριστικής ζήτησης των Ρώσων που επιθυμούν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό για τουρισμό.
6. Πέραν των ανωτέρω, μελετάται και η περιφερειακή διάσταση της Ρωσικής Δημοκρατίας με σκοπό να εξειδικευτούν περιοχές που έχουν σημαντική οικονομική ανάπτυξη αλλά και σημαντικό πληθυσμό και αποτελούν, ως εκ τούτου, πιθανές πηγές από όπου αναμένεται ότι θα εξέλθουν σχετικά μεγάλα τουριστικά ρεύματα.
  7. Μελετώνται, επίσης, τα μερίδια των Μεσογειακών χωρών στο ρωσικό τουρισμό για να φανεί η σχετική θέση της Ελλάδας και οι συντελεστές ανταγωνιστικότητας μεταξύ των χωρών αυτών για να φανούν πιθανές ελλείψεις της Ελλάδας πράγμα που θα αποτελέσει ένδειξη για την αναγκαία πολιτική που πρέπει η χώρα να εφαρμόσει αν είναι επιθυμητή η αύξηση του μεριδίου της στο ρωσικό τουρισμό.
  8. Τέλος, διερευνήθηκαν τρόποι δημιουργίας συνθηκών προώθησης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στη ρωσική αγορά. Τούτο θα αποτελέσει το βασικό άξονα πολιτικής που θα πρέπει η χώρα μας να εφαρμόσει αν είναι επιθυμητή η προσέλκυση ενός μεγαλύτερου αριθμού Ρώσων τουριστών συγκριτικά με τις άλλες ανταγωνίστριες χώρες.
  9. **Βασικά συμπεράσματα** που εξάγονται από την παρούσα μελέτη είναι τα εξής:
    - 9.1. Η Ρωσία μετά το 1998 παρουσιάζει αξιοσημείωτη οικονομική ανάπτυξη. Ο ρυθμός αύξησης του ρωσικού ΑΕΠ έχει ξεπεράσει το 4% , ευρίσκεται κατά την τελευταία 3-ετία στο 6,5% και αναμένεται να σημειώσει επιτάχυνση στο μέλλον. Υπάρχει, λοιπόν, σημαντικός οικονομικός δυναμισμός που θα προκαλέσει ενεργοποίηση της αναβλημένης ζήτησης τουριστικού προϊόντος του εξωτερικού. Σήμερα είναι μεν το εισόδημα ο κυρίαρχος παράγων που προσδιορίζει την τουριστική ζήτηση, αλλά στο απώτερο μέλλον οι

τιμές και η ποιότητα αναμένεται να παίζουν σημαντικότερο ρόλο. Όσο οι Ρώσοι θα αποκτούν διαχρονικά τουριστικές εμπειρίες και θα μπορούν να συγκρίνουν, η ποιότητα και οι τιμές θα αρχίσουν να παίζουν το ρόλο τους και να επηρεάζουν την κατανομή του ρωσικού εξερχόμενου τουριστικού ρεύματος μεταξύ των διαφόρων προορισμών. Εδώ απαιτείται πολλή προσοχή και εγρήγορση από την Ελλάδα για να μην την προλάβουν άλλες χώρες και αποσπάσουν μεγάλο τμήμα του ρωσικού τουρισμού.

- 9.2. Αναμένονται **μειώσεις στο συνολικό πληθυσμό** σε τέτοιο βαθμό που το έτος 2050 ο πληθυσμός της Ρωσίας εκτιμάται (Ην. Έθνη) ότι θα έχει κατέλθει περίπου στο επίπεδο του έτους 1950 (102 εκ.). Σε αυτήν την εξέλιξη συμβάλλει η συνεχής μετανάστευση αλλά και η μείωση του ρυθμού των γεννήσεων. Αποτέλεσμα των δύο τούτων τάσεων θα είναι και η σχετική διόγκωση των ηλικιακών στρωμάτων μεταξύ 55 και 80 ετών.
- 9.3. Υπάρχουν ακόμη πολλές **δυσκολίες στη λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων** στη Ρωσία. Η μη προστασία των εμπορικών τραπεζών από το κράτος, η μη εισέτι εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, η **περιορισμένη εμπιστοσύνη του κοινού στο εθνικό νόμισμα** (φαινόμενο dolarisation), η ισχυρή Γραφειοκρατία, η έξαρση των παράνομων δραστηριοτήτων, είναι παράγοντες που αποθαρρύνουν την επιχειρηματική δραστηριότητα κάθε είδους.
- 9.4. **Οι αναχωρήσεις Ρώσων για το εξωτερικό με κύριο σκοπό τον τουρισμό, δεν ξεπερνά σήμερα τα 5 εκ.** Αν όμως, στον αριθμό αυτόν προστεθούν και οι αναχωρήσεις για επαγγελματικούς σκοπούς και επίσκεψη συγγενών και φίλων, διότι και αυτοί έχουν κάποια τουριστική δραστηριότητα κατά τα ταξίδια τους, ο σχετικός αριθμός ανέρχεται σε **11,7 εκ.**

- 9.5. Δώδεκα χώρες απορροφούν το 87% του ρωσικού τουρισμού. Μεγάλα ποσοστά κατέχουν οι εξής χώρες: Ουκρανία (28,8%), Κίνα (12,8%), και Τουρκία (8,1%).
- 9.6. **Κατά το έτος 2002 επισκέφτηκαν την Ελλάδα 135.000 αμιγείς Ρώσοι τουρίστες (2,7% του συνόλου).** Η ετήσια αύξηση από το 1999 έως το 2002 ήταν 9%. Όμως, το τελευταίο έτος (2003) σημειώθηκε αύξηση των αφίξεων, σχετικά με το 2002, ίση με 15,5%.
- 9.7. Το μεγαλύτερο ρυθμό αύξησης του ρωσικού τουρισμού παρουσιάζουν οι χώρες που δεν ανήκουν στην Ε.Ενωση (24,8%) διότι είναι απαλλαγμένες από τις υποχρεώσεις της σύμβασης Schengen. Ακολουθούν μεσογειακές χώρες που ανήκουν στην Ε.Ενωση (18,7%) και έπονται αυτών χώρες της δυτικής Ευρώπης που ανήκουν στην Ε. Ένωση (13,6%).
- 9.8. Στη **μεσογειακή αγορά ρωσικού τουρισμού** η Ελλάδα κατέχει το 7,0%. Μεγάλα ποσοστά κατέχουν χώρες όπως η Τουρκία (33,7%), η Ιταλία (17,9%), Ισπανία (13,9%) και η Αίγυπτος (11,1%).
- 9.9. Εννέα μεσογειακές χώρες παρουσιάζουν δυναμισμό (με βάση το ρυθμό αύξησης των τουριστικών αφίξεων) μεγαλύτερο από εκείνον της Ελλάδας. Η Κροατία για παράδειγμα παρουσιάζει ρυθμό αύξησης του ρωσικού τουρισμού δεκαπλάσιο του ελληνικού και η Τουρκία με το Μαρόκο περίπου τριπλάσιο.
- 9.10. **Ο ρωσικός τουρισμός κρίνεται ιδιαίτερα επωφελής για τις επιχειρήσεις αλλά και τις χώρες στις οποίες κατευθύνεται.** Οι Ρώσοι ως τουρίστες και όχι ως οικονομικοί μετανάστες ή κάτι άλλο, είναι διατεθειμένοι να ξοδέψουν πολλά χρήματα στον τόπο που επισκέπτονται. Σύμφωνα με υπάρχουσες πληροφορίες, ένας Ρώσος τουρίστας ξοδεύει κατά μέσον όρο, μέσα σε ένα δεκαήμερο, όσο τρεις Εγγλέζοι, ή τέσσερις Γερμανοί. Αγοράζει όλες τις οργανωμένες εκδρομές που αφορούν επισκέψεις αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων, συμμετέχει σχεδόν σε όλες τις Εκδηλώσεις

της ευρύτερης τουριστικής περιοχής, αρέσκειται στον ελληνικό τρόπο ζωής και διασκέδασης χωρίς να έχει ροπή προς διάφορα έκτροπα.

- 9.11. Προβλέπεται, ότι ο ρωσικός εξερχόμενος τουρισμός, το έτος **2010**, θα κυμανθεί μεταξύ **17-20 εκ.** αναχωρήσεων. Για το έτος **2020** προβλέπεται να πραγματοποιηθεί αριθμός αναχωρήσεων που θα κυμανθεί μεταξύ **28 εκ. και 47 εκ.**
  - 9.12. Από την ανάλυση κατά περιφέρειες της Ρωσίας, φαίνεται ότι σήμερα τέσσερις μεγάλες Περιφέρειες μπορούν να δώσουν σημαντικά τουριστικά ρεύματα (Κεντρική Περιφέρεια, Βορειοδυτική Περιφέρεια, Περιφέρεια Ρονολzhsky, Περιφέρεια Ουραλίων). Σε αυτές τις περιφέρειες πρέπει να επικεντρωθεί η προωθητική τακτική του ΕΟΤ για να ελαχιστοποιηθεί το κόστος προώθησης.
  - 9.13. Εκτιμάται ότι η προτεινόμενη **διευκόλυνση του θρησκευτικού τουρισμού** θα αποτελούσε μια δίοδο που θα διευκόλυνε και το συνολικό τουριστικό ρεύμα προς τη χώρα μας, όχι μόνο από τη Ρωσία αλλά και από τις άλλες χώρες Schengen που έχουν και εκείνες ορθόδοξους πληθυσμούς (Αρμενία, κ.τ.λ).
10. Στη μελέτη έγιναν οι παρακάτω βασικές **προτάσεις πολιτικής:**
- 10.1. Πρώτο και κύριο μέλημα του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας πρέπει να είναι η **άμβλυνση των περιορισμών που επιβάλλει η συνθήκη Schengen.** Όπως τονίστηκε στο έκτο κεφάλαιο, έχουν μέχρι σήμερα γίνει κάποιες σοβαρές προσπάθειες (π.χ. κατάργηση της αυτοπρόσωπης παρουσίας στο Προξενείο) αλλά το πρόβλημα παραμένει με αποτέλεσμα να μην προχωρεί εύκολα η διεκπεραίωση των σχετικών εγγράφων και ως εκ τούτου να είναι ακόμη μεγάλος ο χρόνος που απαιτείται για την απόκτηση βίζας (περί τις 72 ώρες-3 ημέρες). Οι λύσεις που προτείνονται στο έκτο κεφάλαιο της μελέτης είναι επαρκείς για να αμβλυνθεί το πρόβλημα και να εισρεύσει από τη Ρωσία ένα μεγαλύτερο πλήθος αμιγών τουριστών.

- 10.2. Δεδομένου ότι η Ρωσία έχει τουριστική αγορά που τώρα ανοίγει, είναι **επιτακτική ανάγκη να επιταχυνθεί η γνωριμία των Ρώσων με το ελληνικό τουριστικό προϊόν**. Πρέπει κατά συνέπεια να προωθηθεί το Marketing αλλά και οι γενικότερες προωθητικές πρακτικές του ελληνικού προϊόντος στη ρωσική αγορά, πρωτίστως από τον ΕΟΤ και στη συνέχεια και από τις ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις. Για το σκοπό αυτό πρέπει να δημιουργηθούν Γραφεία του ΕΟΤ σε πολλές μεγάλες πόλεις και να εφαρμοστεί: α) η Γενική Στρατηγική Προώθησης, β) η Στρατηγική Διευκόλυνσης των τουριστικών επιχειρήσεων, όπως έχουν ήδη περιγραφεί στο έκτο κεφάλαιο.
- 10.3. Καθώς ο πληθυσμός της Ρωσίας γηράσκει ταχέως, πρέπει στο απώτερο μέλλον να εφαρμοστεί πολιτική **προώθησης του τουρισμού ατόμων τρίτης ηλικίας** όπως αυτή περιγράφεται σε σχετική μελέτη του ΙΤΕΠ. Η πολιτική αυτή είναι πλέον επιτακτική για την προσέλκυση ρωσικού τουρισμού διότι και ο συνολικός πληθυσμός της Ρωσίας έχει σημαντική τάση μείωσης (σε απόλυτους αριθμούς) κατά την περίοδο 2000/2020.
- 10.4. Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες των Ρώσων ως τουριστών, προβλέπεται ότι μπορούν να παρουσιάσουν έντονη ανάπτυξη τομείς του τουρισμού όπως είναι **ο θρησκευτικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, και τουρισμός πόλεων και ο τουρισμός παραχείμασης**. Πολύ καλές προοπτικές φαίνεται να έχει και ο **παιδικός τουρισμός** (παιδικές κατασκηνώσεις σε ιδιωτικές τουριστικές επιχειρήσεις), αλλά και ο **τουρισμός φοιτητών**, αν προβληθούν και οργανωθούν σωστά.
- 10.5. Επισημαίνεται ότι το μόνο αποτελεσματικό όπλο που έχει παραμείνει στην Ελλάδα, ως χώρα ΕΥΡΩ, είναι **η συγκράτηση του πληθωρισμού και η βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος**.

- 10.6. Καθώς ελάχιστοι Ρώσοι γνωρίζουν αγγλικά, πρέπει το Υπουργείο Πολιτισμού να ενδιαφερθεί **ώστε τα εκθέματα και οι ενδείξεις στα Μουσεία, ή άλλους χώρους ιστορικού, θρησκευτικού και πολιτιστικού περιεχομένου να είναι γραμμένα και στη ρωσική γλώσσα.**
- 10.7. Να προωθηθούν τα λεγόμενα **Εκπαιδευτικά Ταξίδια** (Educational Trips) από τις τουριστικές επιχειρήσεις με στήριξη από τον ΕΟΤ (επιδότηση τμήματος του σχετικού κόστους), διότι πρόκειται για ενέργειες υποδομής για την ανάπτυξη του μελλοντικού ρωσικού τουρισμού στην Ελλάδα.
- 10.8. Τονίζεται, επίσης, ότι πρέπει **να διευκολυνθεί ο ρωσικός θρησκευτικός τουρισμός.** Ο τρόπος θα βρεθεί αν συνεργαστεί το Υπουργείο Εξωτερικών με το Υπουργείο Πολιτισμού και τις εκκλησίες της Ελλάδας αλλά και της Ρωσίας. Η προτεινόμενη διευκόλυνση θα έχει πολύ θετική επίδραση στο γενικότερο τουρισμό μεταξύ των δύο χωρών.